

Η αρχιτεκτονική καλείται να αποφυγή την αναπαραγωγή της κοινότοπης σχεδιαστικής λογικής των ψηφλών κτιρίων, που βασίζεται στον εντυπωσιασμό μέσω της ιδιαίτερης γλυπτικής μορφής τους: το επονομαζόμενο «φαινόμενο του Ντουμπάι».

Η «εθνική» ευκαιρία του Ελληνικού

Πώς η ανάπλαση του παλαιού αεροδρομίου μπορεί να δημιουργήσει ένα σύγχρονο αρχιτεκτονικό ιδίωμα διεθνούς εμβέλειας

Του ΓΙΑΝΝΗ Α. ΑΙΣΩΠΟΥ*

Ο Επανασχεδιασμός του παλαιού αεροδρομίου του Ελληνικού και της ακτής του Αγίου Κοσμά σε ένα πολυπρογραμματικό σύνολο που θα περιλαμβάνει μητροπολιτικό πάρκο, κατοικίες και χώρους πολιτισμού και αναψυχής δύναται να αποτελέσει σημείο καμπής για την αστική και την αρχιτεκτονική ιστορία της πρωτεύουσας. Ο ρόλος του έργου αυτού στον αναγκαίο μετασχηματισμό της πόλης στη μετά την κρίση εποχή και στην επανεκκίνηση και πρόωθηση της αρχιτεκτονικής στην Ελλάδα, μέσω της ενεργοποίησης των δημιουργικών δυνάμεων που, εδώ και χρόνια, παραμένουν αδρανείς σε κατάσταση επιγλεγματικής ύπνωσης, μπορεί να είναι καθοριστικός.

Το νέο Ελληνικό αξίζει να αντιμετωπιστεί ως μια πολύ μεγάλη ευκαιρία – όπου «ευκαιρία» είναι μια δυναμική συνθήκη πραγματοποίησης του επιθυμητού ή του αναγκαίου. Μοναδικές ευκαιρίες παρουσιάζονται σε συγκεκριμένες στιγμές μέσα στον χρόνο και, συχνά, παραμένουν αναξιόποιτες. As μιν ξεκινούμε πως, περίπου δύο δεκαετίες νωρίτερα, με την ευκαιρία της διοργάνωσης των Ολυμπιακών Αγώνων «Αθήνα 2004», η πόλη μετασχηματίστηκε ριζικά μέσα από την υλοποίηση των πολύ μεγάλων έργων υποδομής – αεροδρόμιο, Αττική Οδός, μετρό, τραμ και προαστιακός. Ομως, δεν παράχθηκαν αρχιτεκτονικά αξιόλογα έργα, η αρχιτεκτονική ουσιαστικά ανηφόκη.

Ποια είναι τα στοιχεία που συγκροτούν τη «μοναδική ευκαιρία» του Ελληνικού; Το Ελληνικό θα ενσωματωθεί αλλά και θα οργανώνεται

γύρω από ένα νέο μητροπολιτικής κλίμακας δημόσιο, ελεύθερης πρόσβασης πάρκο 2.000 στρεμμάτων που θα συνδέεται απρόσκοπτα με την περιβάλλουσα πόλη και θα αναφέρεται σε όλους τους κατοίκους της. Η πολύ μεγάλη έκτασή του – το 60% της επιφάνειας του Central Park της Νέας Υόρκης – και η πολυδιάστατη προγραμματική του σύ-

Αντίστοιχοι μεγέθους χώροι πρασίνου συναντώνται μόνο στις μεγάλες δυτικές μητροπόλεις.

σταση θα είναι πρωτόγνωρες για την ελληνική συνθήκη, καθώς αντίστοιχοι μεγέθους χώροι πρασίνου συναντώνται μόνο στις μεγάλες δυτικές μητροπόλεις και είναι αποτελέσματα της ιστορικής εξέλιξής τους. Το πάρκο στο Ελληνικό θα προωθήσει την αρχιτεκτονική τοπίου, έναν αναπτυσσόμενο τομέα γνώσης χωρίς όμως παράδοση στην Ελλάδα, και φιλοδοξεί να αποτελέσει ένα «μεσογειακό πάρκο» που θα ερμηνεύει θετικά τις κλιματολογικές ιδιαιτερότητες του τόπου και θα υιοθετεί την τοπική κληρίδα. Για να καταστεί επιτυχημένο, το πάρκο καλείται να υλοποιήσει έναν κοινωνικό μετασχηματισμό, μια αλλαγή συμπεριφοράς των κατοίκων της πόλης, αναπτύσσοντας και υποστηρίζοντας μια νέα, σχεδόν ανύπαρκτη σήμερα, «κουλτούρα του πάρκου» που αντιλαμβάνεται τον πολύ μεγάλο χώρο πρασίνου ως σημαντικό αστικό προορισμό αναψυχής, έναν κοινωνικό πυκνωτή δραστηριοτήτων.

Η νέα πόλη θα πρέπει να έχει πολύμορφη δημογραφική σύσταση.

Ακόμη, το Ελληνικό θα επιτρέψει τη διερεύνηση και τη διατύπωση νέων κτιριακών τύπων, ιδιαίτερα εκείνων του πολύ ψηφλού κτιρίου, που δεν συναντώνται στην Αθήνα και στις άλλες ελληνικές πόλεις καθώς αυτές, για συγκεκριμένους λόγους, διαμορφώθηκαν μεταπολεμικά μέσα από την επι' άπειρον επανάληψη της μεσαιας κλίμακας πολυκατοικίας που παράγεται μια τεχνητή, ισούψη στρώση του κτισμένου.

Μεσογειακό ουρανοξύστης

Τα ψηλά κτίρια του Ελληνικού θα προσδώσουν ενδιαφέρον στην κατά τα άλλα οδιόμορη, ομοιογενή αστική κορυφογραμμή και θα προσφέρουν την εμπειρία νέων αστικών χώρων απελευθερώνοντας χώρο πρασίνου στο έδαφος. Η αρχιτεκτονική των ψηφλών κτιρίων καλείται να αποφυγή την αναπαραγωγή της κοινότοπης – και ήδη ξεπερασμένης – σχεδιαστικής λογικής των ψηφλών κτιρίων που βασίζεται στον εν-

τυπωσιασμό μέσω της ιδιαίτερης γλυπτικής μορφής τους: το επονομαζόμενο «φαινόμενο του Ντουμπάι» με τα «λαμπερά» iconic κτίρια. Αντίθετα, η πρόκληση είναι η αρχιτεκτονική τους να διερευνήσει και να διατυπώσει νέους τύπους «μεσογειακών ουρανοξύστηων» που θα αποδέχονται και θα ερμηνεύουν σχεδιαστικά με τον πιο θετικό τρόπο την κυρίαρχη παρουσία και την καθοριστική επίδραση του φωτός και της σκιάς στη μεσογειακή συνθήκη και θα υιοθετούν τα υλικά και τους τρόπους διαβίωσης σε αυτήν, παράγοντας νέα, πρωτότυπα, καινοτόμα αποτελέσματα. Με τις ίδιες αρχές σχεδιασμού θα πρέπει να αντιμετωπιστεί και η δημιουργία των πολλών άλλων κτιρίων του έργου: τα χαμηλότερα συγκροτήματα κατοικιών, τα ξενοδοχεία, τα κτίρια πολιτισμού, εμπορίου και αναψυχής καθώς και τα αποκατεστημένα με νέα χρήση διατηρητέα κτίρια που υπάρχουν στην έκταση και συγ-

κροτούν φορείς της μνήμης του Ελληνικού ως αεροδρόμιου της πρωτεύουσας για εξήντα χρόνια – με σημαντικότερο, αναμφίβολα, το κτίριο του πρώην Ανατολικού Αερολιμένα σε σχέδια του διακεκριμένου αρχιτέκτονα Eero Saarinen. Η νέα πόλη που θα δημιουργηθεί στο Ελληνικό θα πρέπει να είναι πολύμορφη και ετερογενής ως προς τη δημογραφική της σύσταση, με κατοίκους Έλληνες και ξένους, μόνιμους και εφήμερους, καθώς και τουρίστες, που θα διασφαλίσουν τη ζωνάνια της περιοχής καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου. Το Ελληνικό θα φτάνει στη θάλασσα μέσω μιας νέας δημόσιας παραλίας μήκους ενός χιλιομέτρου που θα καταλήγει σε μαρίνα και ενυδρείο και, με τον τρόπο αυτό, θα δημιουργεί έναν ισχυρό πόλο έλξης, ένα νέο προορισμό, νότια του κέντρου της Αθήνας και κατά μήκος της ακτής του Σαρωνικού, ενισχύοντας τη σύνδεση της πόλης με τη θάλασσα.

Η ενίσχυση της σχέσης αυτής έχει ήδη ξεκινήσει με την πραγματοποίηση του Κέντρου Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος που ορίζει την άκρη της πόλης στον Φαληρικό Όρμο και θα συνεχιστεί με έργα που ήδη βρίσκονται σε εξέλιξη αλλά και με άλλα που μένει να γίνουν στο παράκτιο μέτωπο μέχρι τη Βουλαγαμνή.

Το Ελληνικό αποτελεί αναντίρρητα επιχειρηματικό εγχείρημα. Η κλίμακα όμως του έργου και το αποτύπωμα του στην πόλη και στην οικονομία της το καθιστά αναπόφευκτα έργο εθνικής σημασίας και εμβέλειας. Θα ανήκει μεν στο εταιρικό σχήμα που θα το χρηματοδοτήσει και θα το διαχειρίζεται, όμως, ταυτόχρονα, θα ανήκει και στην πόλη

και στους πολίτες και στους επισκέπτες της. Όλοι αυτοί είναι που, μέσω της αποδοχής και της οικειοποίησης του νέου Ελληνικού, θα το καταστήσουν επιτυχημένο.

Υπό αυτό το πρίσμα, το Ελληνικό αποτελεί «εθνική» ευκαιρία για την εγκατάσταση και τη λειτουργία ενός «εργαστηρίου παραγωγής σύγχρονου αρχιτεκτονικού σχεδιασμού» υψηλής ποιότητας καθώς και για την προώθηση και ανάπτυξη της σύγχρονης ελληνικής αρχιτεκτονικής μέσα από τη συμμετοχή μεγάλου αριθμού αξιόλογων Ελλήνων αρχιτεκτόνων που, μαζί με σημαντικούς ξένους συναδέλφους τους, θα κληθούν να σχεδιάσουν τα πολλά κτίρια και τους δημόσιους χώρους του έργου.

Η πρόκληση της δημιουργικής αυτής διαδικασίας θα ήταν να οδηγήσει στη διατύπωση και στην προβολή ενός νέου, πρωτότυπου σύγχρονου ελληνικού αρχιτεκτονικού ιδιώματος στη μετά την κρίση εποχή με ευρύτερη, διεθνή σημασία. Το ίδιο αυτό, αντί να αντιγράφει ήδη διατυπωμένα ξένα πρότυπα, θα αναφέρεται και θα επανεκτιμήσει δημιουργικά, με ευρηματικούς, όχι μιμητικούς, σύγχρονους τρόπους στην ιστορία, τον πολιτισμό και τους τρόπους διαβίωσης στην Αθήνα. Θα εκφράζει τη ζωή σε μια πολυπρόσωπη, αισιόδοξη, ανοικτή, φιλόξενη και ακτινοβόλουσα μεσογειακή μητροπόλη που θα αποτελεί έναν παγκόσμιο προορισμό.

* Ο κ. Γιάννης Α. Αισώπου είναι καθηγητής του Τμήματος Αρχιτεκτονών του Πανεπιστημίου Πατρών και διευθυντής του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών «Αρχιτεκτονική και Αστική Σχεδιασμός – Μεσογειακό Μέλλον».